

УДК 336.221: 657+338.5

І.М. Негрич

Івано-Франківський державний
технічний університет нафти і газу**ПОДАТКОВІ ПЛАТЕЖІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЦІНОУТВОРЮЮЧИЙ ФАКТОР**

© Негрич І.М., 2001

Показано необхідність побудови податкової моделі для підприємства з метою оптимізації ціноутворення, оскільки податкові платежі підприємства є значним ціноутворюючим фактором.

In the article it is shown the necessity of taxation model konstruktion for the enterprise with the aim of price formation optimisation since tax payment of the enterprise is a consiolerable fact of price formation.

Управління підприємством – комплексний і складний процес, суть якого зводиться до пошуку і прийняття найбільш ефективних і доцільних рішень і їх практичного здійснення. Метою керівника підприємства в більшості випадків є отримання найбільшого прибутку, що являє собою частину доходу, яка “очищена” від понесених витрат на здійснення господарської діяльності та податків і зборів, пов’язаних з нею. Іншими словами, чистий прибуток (ЧП) – це різниця між сукупним доходом (ЗД) і сукупними витратами (ЗВ) та податковими відрахуваннями (П) в процесі здійснення підприємницької діяльності

$$\text{ЧП} = \text{ЗД} - \text{ЗВ} - \text{П}. \quad (1)$$

Керівники підприємств постійно стикаються з проблемою мінімізації тих елементів доходу, які сприяють вилученню прибутку. Одним із найважливіших із цих елементів є податки, які є значним ціноутворюючим фактором. Механізм формування ціни на продукцію є досить складним і залежить від багатьох факторів, зокрема від попиту і пропозиції на ринку. Однак витрати та сума податкових платежів залишаються головними чинниками утворення ціни. Інакше немає сенсу у цій діяльності. Збільшення податкового тягаря призводить до негайного встановлення вищих цін і адаптування ринку до нових цін відповідно до еластичності попиту. Основу управління податками на підприємстві становить система податкової політики підприємства, яка повинна включати планове визначення сум майбутніх податкових платежів та побудову моделі оподаткування підприємства. Податкова модель направлена на визначення основних характеристик складних економічних ситуацій і виключення неістотних деталей. Використання моделі дає змогу спростити планування, особливо за наявності альтернативних ситуацій.

Модель (1) відображає залежність ціни реалізації продукції від суми нарахованих податків. Іншими словами, ця модель характеризує співвідношення доходів, отримуваних в процесі господарської діяльності підприємства, з понесеними витратами та нарахованими у зв’язку з цим різними податковими платежами. З врахуванням класифікації витрат за елементами формулу (1) можна записати у вигляді:

$$\text{ЗД} = \text{М} + \text{ЗП} + \text{А} + \text{І} + \text{П} + \text{ЧП}, \quad (2)$$

де М – матеріальні витрат; ЗП – витрати на оплату праці, А – амортизаційні відрахування, І – інші витрати.

З метою отримання моделі до матеріальних витрат включимо роботи і послуги сторонніх організацій, оскільки механізм їх оподаткування ПДВ однаковий (залік ПДВ – це зменшення суми заборгованості по ПДВ перед бюджетом на суму ПДВ, фактично сплаченого постачальникам). Це стосується і основних засобів, а звідси і амортизаційних відрахувань (А). Виходячи з цього, введемо позначення МА (МА=М+А).

В моделі (2) на особливу увагу заслуговує величина П, яка являє собою суму податків і зборів:

$$П=П_1+...+П_j=(C_1\cdot B_1+...+C_j\cdot B_j)/100, \quad (3)$$

де $П_j$ – відповідний податок, C_j – відсоткова ставка відповідного податку, B_j – його база оподаткування.

Отже, податок на додану вартість дорівнюватиме, виходячи із базової ставки 20%

$$П_1=(3П+I+П_{IH}+ЧП) \cdot 0,2=0,2 \cdot 3П+0,2I+0,2 \cdot П_{IH}+0,2ЧП, \quad (4)$$

де $П_{IH}$ – інші податки і збори, що включають нарахування на заробітну плату:

$$П_4=0,375 \cdot 3П. \quad (5)$$

– утримання із заробітної плати;

– прибутковий податок з громадян ($П_5$) Розрахунок цього податку здійснюється, виходячи із граничних податкових ставок (за шкалою). Однак можна визначити середню ставку оподаткування, яка дорівнює сплаченому податку, розділеному на дохід, який підлягає оподаткуванню. Середня ставка прибуткового податку на кожному підприємстві різна. Однак для моделі візьмемо середню ставку 16%

$$П_5=0,16 \cdot 3П, \quad (6)$$

– відрахування на обов'язкове пенсійне страхування та на безробіття займають незначну частину в утриманнях із зарплати, тому до уваги їх не братимемо.

– збір в інноваційний фонд ($П_6$)

$$П_6=0,01 \cdot (M \cdot A+3П+I+П_{IH}+ЧП), \quad (7),$$

де $П_{IH}$ – інші податки і збори, не включаючи ПДВ та акцизний збір;

– податок на прибуток ($П_7$) розраховується, виходячи із діючої ставки 30% від прибутку підприємства, визначеного за Законом України “Про оподаткування прибутку підприємств”. Для моделі використовується чистий прибуток, тому використаємо “зворотну” ставку податку (42,85%).

$$П_7=0,4285 \cdot ЧП \quad (8)$$

Підставивши вирази (4–8) у формулу (2), отримаємо

$$ЗД=1,01МА+1,67 \cdot 3П+1,21I+1,73 \cdot ЧП. \quad (9)$$

А звідси, при запланованих доходах від реалізації, витратах, пов'язаних із отриманням цього доходу, а також чистому прибутку загальна сума податків ($П_\Sigma$), сплачуваних підприємством, становитиме:

$$П=0,01МА+0,67 \cdot 3П+0,21I+1,73 \cdot ЧП. \quad (10)$$

Наведена модель є загальною і повинна уточнюватись у зв'язку із змінами податкових норм. Найбільше навантаження припадає на фонд оплати праці та чистий прибуток. Тому метою моделі є оптимізація тих показників, які сприяють збільшенню податкових платежів, що, своєю чергою, є значним ціноутворюючим фактором.

**Розрахунок суми податків і ціни реалізації залежно від рівня рентабельності
і частки заробітної плати в структурі витрат**

Усі витрати (включаючи ЗП до видачі)	Прибу- ток	ЗП до видачі	Нарахування і утримання із заробітної плати	ПДВ	Податок на прибу- ток	Кількість праців- ників	Кому- нальний податок	Внески в іновацій- ний фонд	Ресурені платежі	Податок з влас-ників транс- портних засобів	Сума податків	Ціна реалізованої продукції
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
10000	0	1000	589	2145,4	0	6	7	105	23	3	2872,4	12872,4
10000	0	2000	1178	2265,4	0	12	14	109	23	3	3592,4	13592,4
10000	0	3000	1767	2385,6	0	18	21	114	23	3	4313,6	14313,6
10000	0	4000	2356	2505,8	0	24	28	119	23	3	5034,8	15034,8
10000	0	5000	2932	2623,4	0	29	35	124	23	3	5740,4	15740,4
10000	0	6000	3542	2747,8	0	35	42	129	23	3	6486,8	16486,8
10000	0	7000	4131	2868,0	0	41	49	134	23	3	7208,0	17208,0
10000	1000	1000	589	2347,4	300	6	7	115	23	3	3384,4	13384,4
10000	1000	2000	1178	2467,6	300	12	14	120	23	3	4105,6	14105,6
10000	1000	3000	1767	2587,8	300	18	21	125	23	3	4826,8	14826,8
10000	1000	4000	2356	2707,8	300	24	28	129	23	3	5546,8	15546,8
10000	1000	5000	2932	2825,4	300	29	35	134	23	3	6252,4	16252,4
10000	1000	6000	3542	2949,8	300	35	42	139	23	3	6998,8	16998,8
10000	1000	7000	4131	3070,0	300	41	49	144	23	3	7720,0	17720,0
10000	2000	1000	589	2549,4	600	6	7	125	23	3	3896,4	13896,4
10000	2000	2000	1178	2669,6	600	12	14	130	23	3	4617,6	14617,6
10000	2000	3000	1767	2789,8	600	18	21	135	23	3	5338,8	15338,8
10000	2000	4000	2356	2909,8	600	24	28	139	23	3	6058,8	16058,8
10000	2000	5000	2932	3027,4	600	29	35	144	23	3	6764,4	16764,4
10000	2000	6000	3542	3151,8	600	35	42	149	23	3	7510,8	17510,8

Продовження таблиці

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
10000	2000	7000	4131	3272,0	600	41	49	154	23	3	8232,0	18232,0
10000	3000	1000	589	2751,4	900	6	7	135	23	3	4408,4	14408,4
10000	3000	2000	1178	2871,6	900	12	14	140	23	3	5129,6	15129,6
10000	3000	3000	1767	2991,8	900	18	21	145	23	3	5850,8	15850,8
10000	3000	4000	2356	3111,8	900	24	28	149	23	3	6570,8	16570,8
10000	3000	5000	2932	3229,4	900	29	35	154	23	3	7276,4	17276,4
10000	3000	6000	3542	3353,8	900	35	42	159	23	3	8022,8	18022,8
10000	3000	7000	4131	3474,0	900	41	49	164	23	3	8744,0	18744,0
10000	4000	1000	589	2953,4	1200	6	7	145	23	3	4920,4	14920,4
10000	4000	2000	1178	3073,6	1200	12	14	150	23	3	5641,6	15641,6
10000	4000	3000	1767	3193,8	1200	18	21	155	23	3	6362,8	16362,8
10000	4000	4000	2356	3313,8	1200	24	28	159	23	3	7082,8	17082,8
10000	4000	5000	2932	3431,4	1200	29	35	164	23	3	7788,4	17788,4
10000	4000	6000	3542	3555,8	1200	35	42	169	23	3	8534,8	18534,8
10000	4000	7000	4131	3676,0	1200	41	49	174	23	3	9256,0	19256,0
10000	5000	1000	589	3155,4	1500	6	7	155	23	3	5432,4	15432,4
10000	5000	2000	1178	3275,6	1500	12	14	160	23	3	6153,6	16153,6
10000	5000	3000	1767	3395,8	1500	18	21	165	23	3	6874,8	16874,8
10000	5000	4000	2356	3515,8	1500	24	28	169	23	3	7594,8	17594,8
10000	5000	5000	2932	3633,4	1500	29	35	174	23	3	8300,4	18300,4
10000	5000	6000	3542	3757,8	1500	35	42	179	23	3	9046,8	19046,8
10000	5000	7000	4131	3878,0	1500	41	49	184	23	3	9768,0	19768,0

Як видно з моделі, основне податкове навантаження припадає на фонд оплати праці та чистий прибуток. Це одна з найголовніших проблем сучасних підприємств. Нарахування високої заробітної плати нині не вигідно як роботодавцям, так і самим працівникам, доходи яких обкладаються більшим прибутковим податком. Звідси впливає відповідність між величиною заробітної плати та частки її в структурі витрат і величиною податків. На окремому прикладі, при умовних даних покажемо, як зміна частки заробітної плати в структурі витрат впливає на зміну суми податків. При цьому також покажемо вплив зміни рентабельності на зміну суми податків, а звідси і на ціну реалізації. Отже, умовно суму витрат, не враховуючи податків, приймемо за 10 000 грн. (див. таблицю) зміна рентабельності 0 – 50%, зміна частки заробітної плати 10 – 70%.

Як показують розрахунки, зі зростанням частоти ЗП в структурі витрат відбувається і збільшення суми податків, сплачуваних підприємством. Зокрема, питома вага заробітної плати в структурі витрат впливає на зміну таких податків, як на суму нарахувань і утримань з ЗП, насамперед, комунальний податок (при збільшенні чисельності), внески в інноваційний фонд, ПДВ. В результаті цього підприємству не вигідно збільшувати фонд оплати праці, оскільки це призводить до збільшення податкових платежів, які виступають фактором зростання цін, деформації їх структури, зменшення конкурентоспроможності товарів.

Тому метою оптимізаційної моделі оподаткування є вибір найприйнятнішого варіанта рівня ЗП та рівня рентабельності для конкретного підприємства. Так, наприклад, при рентабельності 0%, їх частці ЗП – 70% сума податків становить 7208 грн. Однак при рентабельності 10% і частці ЗП – 60% сума податків дещо менша за 6998,8 грн. тощо. Вибір оптимального варіанта означає оптимальний рівень заробітної плати при необхідному рівні рентабельності або, іншими словами, збільшення доходів підприємства після сплати податків. Оптимізація оподаткування повинна здійснюватись з врахуванням специфіки діяльності підприємства, оскільки для різних підприємств різних галузей необхідний різний рівень заробітної плати.

Оптимізація з позицій оподаткування – частина фінансової оптимізації, ціль якої максимально збільшити кошти, що залишаються в розпорядженні після здійснення усіх податкових платежів. Податкове планування є невід'ємною частиною управління підприємств. Використання моделі оподаткування дає змогу:

- 1) виявити взаємозалежності між окремими податками;
- 2) врахувати фактичне здійснення витрат підприємства;
- 3) проводити багатоваріантне прогнозування економічного стану підприємств.